

Hoorzitting commissie sociale zaken

sociaal statuut van de kunstenaar

20 juni 2017

Suggesties van Overleg Kunstenorganisaties

Overleg Kunstenorganisaties (oKo), het netwerk en de sectorfederatie van de kunstenorganisaties, zet zich al jaren in voor een optimaal arbeidsklimaat en gunstige werkomstandigheden voor kunstenaars in het brede kunstenveld. In het recente verleden heeft oKo op verschillende domeinen initiatieven genomen en voorstellen uitgewerkt, zoals op het vlak van het auteursrecht of rond de internationale mobiliteit van de kunstenaar. In het sociaal overleg speelt oKo een voortrekkersrol. Zo initieerde oKo heel wat collectieve akkoorden om de arbeidsvoorwaarden voor kunstenaars te optimaliseren. We introduceerden bijvoorbeeld hogere lonen voor korte contracten en een aanvullend pensioensysteem op maat van artiesten. Bij de ontwikkeling en aanpassing van de reglementering m.b.t. het statuut van de kunstenaar pleitte oKo voor de opheffing van het onderscheid tussen scheppende en uitvoerende kunstenaars en voor een versterking van de werking van de Commissie Kunstenaars.

Vaststellingen

Een recente studie¹ van de Universiteit Gent bevestigt dat **het kunstenaarsberoep wordt geassocieerd met werk- en inkomensonzekerheid** en dat de carrière en het inkomen van de kunstenaar gevormd wordt door een **samenraapsel van verschillende type activiteiten**, en dat in vreemde combinaties.

Vanuit de **eigen praktijkervaring** in ons netwerk kunnen we deze bevindingen bevestigen en doen we nog een aantal bijkomende vaststellingen.

Het **administratieve kader** waarbinnen professionele kunstenaars en hun opdrachtgevers aan de slag gaan wordt steeds complexer. Bovendien raakt de artistieke praktijk onvoldoende ingepast in de **bestaande juridische kaders**. Daarnaast hanteren de verschillende rechtstakken en instanties telkens andersluidende definities voor de artistieke praktijk.

Het feit dat het kunstenaarsstatuut in zijn essentie een **werkloosheidsstatuut** is, werkt stigmatiserend. De werkloosheidsreglementering is bovendien hypercomplex. We stellen vast dat hoe meer een artiest freelance werkt, hoe moeilijker zijn werkloosheidssituatie is. De toepassing in het echte leven van het begrip **'taakloon'**, nochtans in het leven geroepen om hier een antwoord op te bieden, schept heel wat verwarring.

De Kunstenaarsvergoeding (**KVR** - verhoogde onkostenvergoeding) is een belangrijk en nuttig instrument om kleinschalige artistieke prestaties op een eenvoudige en correcte wijze te vergoeden, maar wordt maar al te veel ingezet als een voordelig instrument om netto te betalen.

---

¹ Loont passie? Een onderzoek naar de sociaaleconomische positie van professionele kunstenaars in Vlaanderen? Studie uitgevoerd door de onderzoeksgroep CuDOS - vakgroep Sociologie – U Gent in opdracht van Vlaamse overheid, Kunstenpunt, Kunstenloket, Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF), Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL), Sociaal Fonds voor de Podiumkunsten (SFP), ACOD-Cultuur en Overleg Kunstenorganisaties (oKo)

De kunstenaarskaart wordt intussen wel afgeleverd maar is geen handzame kaart, eerder een rompslomp-bundel paperassen. Er is **geen controle of sanctionering** op de naleving van de regelgeving (bijv. het respecteren van de minimumlonen) waardoor de correcte toepassing ervan dode letter blijft.

Het **auteursrecht** is voor heel wat kunstenaars een bron van inkomen, maar het sociaal en fiscaal statuut ervan blijft in de praktijk nog heel wat vragen oproepen.

Ook de **zelfstandige kunstenaars** hebben een grillig inkomstenpatroon. Er is een grote fluctuatie over de jaren heen. Dit, terwijl sociale bijdragen en belastingen in de meeste gevallen berekend worden op jaarbasis. Ook de manier waarop zelfstandigen sociale rechten opbouwen, strookt niet met het artistieke beroep.

Vaak is niet de kwaliteit van de kunstenaar doorslaggevend om met hem in zee te gaan, maar wel zijn **betaalbaarheid**. Een kunstenaar moet samen met zijn artistiek project ook meteen een financieel plan voorleggen aan de opdrachtgever.

Ondersubsidiëring van projecten en structuren gaat steeds ten koste van de tewerkstelling van artiesten. Subsidieaanvragen voor plannen van organisaties of projecten die inzetten op ontwikkeling of onderzoek door kunstenaars en die kunstenaars daarvoor een degelijk financieel kader willen aanbieden, worden nauwelijks gehonoreerd.

Tot slot stellen we vast dat , hoewel de laatste jaren een lichte verbetering is opgetreden, **pas afgestudeerde kunstenaars** vaak worstelen met de zakelijke omkadering van hun artistieke activiteit. Ze missen daartoe vaak de nodige competenties en kennis.

Voorstellen

A. Korte termijn

Met betrekking tot het administratief kader

- oKo pleit voor de vervanging van de "kunstenaarsbundel", ofte kunstenaarskaart door **een digitale applicatie** genre 'student@work'.
- oKo pleit voor een doorgedreven **vereenvoudiging** van de werkloosheidsreglementering en voor **meer transparantie** wat betreft de berekening van de uitkering.
- We moeten op zoek gaan naar **juridische en administratieve modellen** die de courante praktijken uit de sector correct kunnen vatten. We denken dan aan modellen voor samenwerkingen, kosten delen, personeel delen en aan arbeidsrechtelijke modellen om flexibele tewerkstelling te vatten. Rond bepaalde aspecten is het aangewezen om 'rulings' te ontwikkelen met de bevoegde instanties.

Met betrekking tot de sociale bescherming

- oKo ontwikkelt een aantal deontologische principes die *bottom up* worden ontwikkeld en dus breed gedragen worden in de sector. Deze principes hebben betrekking op de verhouding tussen organisaties en kunstenaars. Er wordt daarbij gedacht aan de verloning van kunstenaars, maar ook aan richtlijnen voor coproducties, residenties, auteurs- en nevenrechten e.d. De gesubsidieerde sector heeft hierbij een voorbeeldfunctie. Op die manier worden, in overleg met de artiesten zelf 'faire praktijken' ontwikkeld. Dit proces werd al in 2015 opgestart en moet binnenkort resulteren in een heus **oKo-charter**. Het oKo-netwerk zal dit charter uitdragen en delen met partners die actief zijn in de artistieke sector.
- De invoering van een **minimale dagvergoeding**, geldig voor alle kunstenaars, ongeacht de sector waarin ze werken.
- Voor **kunstenaars-zelfstandigen** is er nood aan maatregelen die piek- en dalmomenten in de inkomenssituatie van artiesten neutraliseren. Deze mechanismen moeten ontwikkeld

worden voor de berekening van de sociale bijdragen en de opbouw van sociale rechten, maar ook voor wat betreft de fiscale aanpak van de inkomsten.

- Intensifiëring van **aangepaste begeleiding van artiesten rond de zakelijke en juridische aanpak van hun artistieke praktijk**: er is nood aan een meer individueel aanbod middels *tailormade* trajecten.

De rol die managementkantoren en heel wat werkgevers spelen bij de ondersteuning en sensibilisering van kunstenaars bij de organisatie van hun activiteiten en de planning van hun carrière, kan niet onderschat worden en biedt al voor een aantal kunstenaars die individuele ondersteuning waar zoveel nood aan is. Door de krimpende budgetten daalt het aantal artiesten dat op die manier steun en begeleiding krijgt.

Met betrekking tot de ondersteuning van de artistieke praktijk

- De **overheid en de fondsen** (VAF en VFL) moeten **kunstenaars** die beurzen of **projectsubsidies** krijgen, aanmoedigen om een voldoende deel van het toegezegde subsidiebedrag aan te wenden voor de **eigen verloning**. Daartoe moet de overheid garanderen dat de subsidiebedragen voldoende hoog zijn om dit ook effectief te laten gebeuren. De minimale dagvergoeding die geldt in alle sectoren zou daarbij een nuttige richtlijn kunnen bieden. Daarnaast moet ingezet worden op meer budget voor tussenkomsten voor buitenlandse presentaties en residenties.

Ook **huizen en gezelschappen** die investeren in de artistieke praktijk en daarbij de verloning van kunstenaars als basisprincipe naar voren schuiven, moeten daartoe door de overheid gestimuleerd worden. Tijdelijke samenwerkingen met freelance artiesten komen door de budgettaire krapte zwaar onder druk te staan. De overheid moet er hoe dan ook op toezien dat er voldoende aandacht kan zijn voor de verloning van die artiesten.

- In bepaalde sectoren zoals in die segmenten van de muzieksector en van de beeldende kunst waar ook de markt meer speelt dan in andere artistieke sectoren, moet meer ingezet worden op **impulssubsidies die marktontwikkeling ondersteunen**. Maatwerk is daarbij aangewezen om de ontwikkeling van de carrière en het oeuvre te stimuleren in relatie tot de markt en de internationalisering.

De ontwikkeling van een **atelierbeleid** voor beeldend kunstenaars zou onderzocht moeten worden.

Met betrekking tot de aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt

- I.v.m. de **aansluiting van het hoger kunstonderwijs op de arbeidsmarkt** pleit oKo voor het aangaan van partnerschappen tussen het werkveld, de sociale fondsen, het Kunstenloket en de opleidingen. Kunstenaars zouden op die manier beter begeleid kunnen worden aan het begin van hun carrière. We denken hierbij aan werkervaringstrajecten, kijkstages, peterschapsprojecten e.d.

B. Lange(re) termijn

- De lancering van de **denkoefening 'basisinkomen'** in de artistieke sector. Door de werkloosheidsuitkering te vervangen door een 'basisinkomen', krijg je een positief discours. Alle artistieke werkers genieten een (beperkt) basisinkomen. Die vergoeding kan dan meer specifiek aangewend worden om in een inkomen te voorzien voor de periode dat er prestaties geleverd worden die nu vaak niet vergoed worden, zoals studie, concept, onderzoek, repetitie e.d. Zo kunnen deze periodes op een respectvolle wijze overbrugd worden. Daarnaast kunnen de kunstenaars aan de slag om dat basisinkomen aan te vullen zonder dat de inkomsten die ze uit hun professionele activiteit halen, hun basisinkomen kan aantasten. Uiteraard moet dit systeem gekoppeld worden aan welomschreven voorwaarden en moet er een aangepast sociaal kader worden ontwikkeld.